

La Institució fa 125 anys!!!

Ho celebrarem el 20 d'abril al Món Sant Benet

Ja han passat 125 anys des que aquell 3 de desembre de 1899, en què es van establir les bases del que avui és la ICHN. Així doncs, tenim un bon motiu de celebració i voldríem fer-ho amb tots els socis i sòcies. Per això estem preparant una trobada pel pròxim 20 d'abril a Món Sant Benet. Volem que sigui un dia de trobada entre amics per compartir de manera participativa els projectes que s'estan duent a terme des de les delegacions i els grups de treball, que us animeu a participar i, sobretot, que gaudiu de la Institució

en directe aquest dia i us engresqueu a formar-ne part activament.

En el **formulari** que trobareu al web de la ICHN, podeu formalitzar la vostra inscripció i així podrem dimensionar la celebració.

Estem il·lusionats en fer una festa on celebrem tot el que tantes persones han fet des de la ICHN fins ara i encarem el que la ICHN actual vol continuar fent i començar a fer d'ara endavant. Ens veiem el 20 d'abril!!! ■

El gall fer al Pirineu

Fa dos dies que no surto d'un petit amagatall al cor dels Pirineus, és maig i mentre a la capital tothom ja va amb pantaló curt, aquí estem a zero graus envoltats de neu. Són quarts de sis del matí i un soroll inconfusible em desperta, soc a un cantader de gall de bosc i em preparo per veure un espectacle únic: el zel del gall.

Fa anys vaig deixar la seguretat d'una feina fixa prop de casa perseguint un somni: treballar amb una espècie tan singular com és el gall de bosc.

A mesura que passaven els dies, després les setmanes i ara els anys, m'he adonat que parlar d'aquesta espècie no és gens fàcil, afirmar o desmentir qualsevol dada sobre aquest gallinaci pot generar debats sense fi, ja que treballar amb ella és molt complicat i requereix una dedicació exclusiva durant un llarg període de

temps. Dit això, i remarcant que no he «descobert la sopa d'all», en les següents línies descriuré algunes de les particularitats més significatives que he anat documentant al llarg dels meus darrers anys fent treball de camp i compartint moments amb especialistes de tetraodòntids d'arreu dels Pirineus.

El gall de bosc, conegut també com a gall fer, habita els boscos del Pirineu i Prepirineu en hàbitats i punts molt concrets. És una au que roman a les nostres muntanyes des de l'edat de gel, és a dir, està dissenyada per sobreviure a una climatologia glacial: els seus narius estan coberts de plomes per escalfar l'aire que respiren, igual que les potes, completament cobertes de plomatge,

un plomatge format en gran part per plomes amb doble raquis, donant així el doble de protecció contra el fred, i a

més a més durant els mesos d'hivern al tomb dels seus dits es desenvolupen uns petits apèndixs que treballen a manera de raqueta de neu perquè el gall no s'enfonsi a la neu. Sentir-se còmode en aquestes condicions fa que a casa nostra tan sols els trobem als vestigis d'aquells boscos primigenis. Per norma general solen ser boscos freds i de pi negre, a l'estatge subalpí, però també podem trobar galls a cotes més baixes, en boscos de pi roig. La densitat del bosc i la distribució dels arbres són peces claus per a la supervivència del gall, el bosc ha de deixar passar la suficient llum per aconseguir un bon desenvolupament de l'estrat arbustiu. Neret i nabiu són essencials, no tan sols per l'alimentació sinó per al seu camuflatge, encara que el gall sigui un pollastre de cinc quilos es desplaça caminant pel terra amagat entre els nerets i com a mecanisme de supervivència confia molt en el seu camuflatge dins els arbusts. Si aquest últim no li funciona, saltarà bosc avall fent un planeig d'ales, és per aquesta raó que als boscos de gall la distància entre els arbres ha de ser la suficient perquè l'animal pugui planejar evitant cops amb les ales contra els arbres. Dins aquests boscos existeix un indret on any rere any i generació rere generació, al mes de maig, tots els galls i gallines del bosc fan acte de presència, és el període de cel, conegut com el cant de gall. Avui dia encara és un misteri conèixer els paràmetres que utilitzen els galls per escollir els seus cantaders, encara que alguns valors puguin donar-nos pistes (per exemple l'orientació, l'alçada, el desnivell, la densitat arbustiva...) en general, no segueixen un mateix patró. En un bosc que visito cada any, l'hàbitat és el mateix en una superfície aproximada de mitja hectàrea i encara que poden escollir lloc, sempre han anat a cantar al mateix, de fet, en alguns casos canten literalment damunt del mateix metre quadrat.

Al cantader no hi ha res a l'atzar, tot té un perquè i un ordre, des de l'arribada dels galls al lloc on canten. Al capvespre els mascles comencen a arribar al seu lloc del cantader, normalment de manera silenciosa, picotejant algun brot verd de nabiu, fins que un fort soroll d'aleteig ens indica que estan pujant als arbres per dormir, allà passaran la nit agafats a una branca prou prima que aguanti just el pes de l'individu, al límit de trencar-se, d'aquesta manera si durant la nit una marta puja a l'arbre per depredar-lo, al mínim moviment que noti el gall, podrà saltar bosc avall fugint del predador de la forma més ràpida possible. A quarts de sis, encara negra nit, se sent un cant únic, incomparable, comença el ritual. Un ritual ancestral que ens transporta a una època en què la natura encara era salvatge i els boscos eren verges de tota acció humana, els sentiments des de dins de l'amagatall són d'emoció i nervis: comença l'acció. Uns espetecs encapçalen una sèrie de redoblements que acaben en el clàssic soroll del llevataps, que el segueix un cant refilat més agut. A mesura que s'obre el dia, podem distingir la silueta esvelta del gall, un coll dret i una arrodonida i inconfusible cua. Per deixar-se veure, els galls acompanyen el cant amb un sorollós

salt, d'aquesta manera deixen constància als seus competidors d'on estan posicionats dins el cantader, per norma general els mascles se solen respectar, es van movent dins els límits del seu territori de cant sense envair la del mascle rival, evitant així les baralles i els possibles danys irreversibles que poden causar. Però tot això canvia quan arriben les femelles, és en aquest moment quan el caos s'apodera del cantader, encara que elles siguin les que escullin al mascle, tots els galls començaran a córrer rere d'elles, donant peu a baralles (molt violentes, picotejant-se el cap i donant-se cops d'ales) i canvis de territoris, fins que finalment, el més fort, o de vegades el més llest, copularà amb el nombre més gran de gallines que pugui. Les gallines arriben en petits grupets, en franges escalonades i s'estan al cantader uns tres o quatre dies, temps suficient per aparellar-se. Un cop copulades marxaran del cantader i no hi tornaran fins a l'any següent. A mesura que el dia es va levant i la llum ja és dura, els galls baixen l'activitat fins que al tomb del migdia, tanquen la cua, abaixen el cap i entre els nerets marxen silenciosament seguint la direcció per la qual van venir al capvespre anterior. El bosc és mut, allà on fa una hora l'activitat no parava, ara mana una calma increïble. A mesura que passen els dies la calor augmenta, les hores de llum també, i el gall comença a baixar l'activitat fins que d'un dia per l'altre allà ja no hi passa res, el cant ha acabat i de forma sobtada aquell tros de bosc passa a ser un espai vulgar enmig d'un bosc pirinenc.

Les femelles copulades no marxen gaire lluny del cantader, al seu tomb, cerquen espais ombrívols i amb algun torrent o rierol per fer el niu i criar als seus pollets (prop de l'aigua troben insectes per alimentar als petits amb proteïna). Cada gallina pot fer entre cinc i deu ous, dels que sortiran pollets nidífugs amb un alt índex de mortalitat, ja que a adult tan sols arriba un pollet de cada dues gallines, l'estratègia de l'espècie es basa en la supervivència en edat adulta. Els mascles no es fan càrrec de la cria dels

petits i durant la resta del dia es dediquen a pasturar pel bosc, menjant principalment brots verds de nabius, nerets i flor de ranuncles pirinencs.

A mesura que avança l'any i les hores de llum escurcen el dia, el gall comença a preparar-se per l'hivern, la temporada més dura, ja que tan sols s'alimenta d'acicules de pi. L'aportació energètica d'aquestes fulles és tan baixa que la tècnica de supervivència del gall és estalviar energia, menjant fulles del mateix pi durant el dia i desplaçant-se el mínim possible, fins i tot quan cau una gran nevada el gall pot sobreviure quedant-se quiet, colgat per la neu, farà un iglú amb el seu cos, quan amaini la tempesta sortirà de nou. Sobre la neu és molt fàcil trobar els seus rastres, petjades inconfusibles i excrements petitets en forma de xurros, d'uns dos o tres centímetres de llarg, on es poden observar les fulles de pi seques que el gall ha ingerit. Els que sobrevisquin a l'hivern, entrada la primavera, tornaran al mateix lloc on any rere any tots els galls de la mateixa vessant de la vall es retroben per transformar aquell pedaça de bosc en el seu santuari.

Per parlar de l'estat actual del gall i les seves amenaces cal tenir en compte diversos factors, entre ells que el nostre gall està (conjuntament amb la subespècie cantàbrica) al límit sud de la distribució de la població mundial, és a dir, no podem comparar mai les poblacions d'aquí amb les d'Escandinàvia, perquè són zones que des de l'edat de gel han evolucionat de manera diferent, i aquí ens queden poblacions aïllades en un entorn cada cop més sec, tot el contrari que a Noruega, on la seva població és tan elevada que fins i tot se'l caça (aquest tema sempre em desperta dues preguntes, no tan sols amb el gall sinó amb diverses espècies: treballlem per tenir la població que hauríem de tenir?, o treballlem per tenir la població que volem?). D'altra banda, fer un cens és molt complicat, el recompte al cant, per exemple, requereix un grup de persones amb certa experiència i normalment s'ha de treballar en condicions molt dures, coordinar l'equip, pujar fins als cantaders, dormir enmig del bosc, males condicions climàtiques i es pot donar el cas que els dies escollits per fer escoltes al cantader coincideixi en el fet que, per diversos motius com pot ser la pluja, el nombre de galls que cantin aquells dies sigui molt baix. Cercar nous cantaders també és complicat, de vegades els galls es desplacen a llocs on l'accés per nosaltres és molt complicat i literalment no hi passa ningú. Avui en dia, per fer censos, s'estan provant altres tècniques innovadores com la identificació d'individus mitjançant anàlisis genètiques dels excrements frescos o mitjançant les gravacions del cant, esperem que ajudin a descobrir l'espècie més de prop. La mala gestió dels boscos també és un punt clau en l'estat del gall, i aquí entra de forma directa l'ésser humà, que ha alterat gran part del seu hàbitat. Abandonament dels boscos: ni hi ha bestiar ni es treballa el bosc com antigament, avui dia s'han de contractar empreses que facin tales controlades i fins i tot camins entre la massa arbustiva, feines que abans feien

el vaquer o el carboner. També hem trencat un equilibri bàsic als boscos, la manca de predadors i la sobre població d'ungulats com el cérvol, que manté el sotabosc llis com un camp de golf sense protecció per als nius, ha fet que el gall desaparegui de diferents indrets. O directament la destrucció total de l'hàbitat, amb tales descontrolades i creació d'infraestructures. En aquest punt m'agradaria destacar una qüestió en referència a les pistes d'esquí. En el moment en què aquestes infraestructures es van desenvolupar l'impacte sobre l'hàbitat del gall va ser molt gran, ja que se'n va destruir gran part, però el gall no va desaparèixer, segueix cantant a la primavera fins i tot enmig de la pista, on ja és fora de temporada i no hi esquia ningú, em va sorprendre veure galls passant l'hivern en una parcel·la de bosc rodejada de pistes, en principi allà ningú no molesta, de fet el problema principal és l'esquí fora pista, una de les principals amenaces del gall, ja que és el període hivernant, com hem dit abans, si durant una setmana al gall el fas volar uns quants cops, pot morir. És per això que, ens agradi o no, s'ha de treballar conjuntament amb les pistes per posar solucions a aquests problemes, evitant l'esquí fora pista i posant senyalitzacions als cablejats dels telecadidres per evitar col·lisions. Aquestes són algunes de les problemàtiques més notables que pateix el gall, però cal dir que cada una d'elles afecta llocs concrets, Boumort és famós per la seva població de cérvols, hi ha llocs on diuen que els boletaires creen molèsties als galls i a tot això cal sumar-li l'amenaça del canvi climàtic, l'augment de temperatures és un fet i estem parlant d'una espècie que està dissenyada per viure en climes gèlids, veure'm que passarà... De totes maneres hi ha cantaders que no pateixen ni per les pistes d'esquí, ni per la desforestació, ni pels boletaires ni per cérvols on si a avui en dia les poblacions comencen a baixar, ningú ens sabrà dir el perquè.

Els darrers informes de la Generalitat asseguren que les poblacions catalanes de gall estan patint una greu davallada, cal lluitar entre tots per cercar solucions a aquest problema i que no desaparegui de casa nostra el gall de bosc, un dels animals únics i més representatius dels nostres boscos.

Com heu pogut llegir, moure's entre galls de boscos és molt complicat, darrerament jo treballa en un vessant més centrat en la divulgació i el coneixement de l'espècie, utilitzant la fotografia de natura com a eina indispensable dins el món de la conservació i mostrant mitjançant sortides guiades, el curiós comportament d'aquesta irrepitable espècie. Per veure'l de prop cal seguir uns protocols molt estrictes, primer de tots disposar d'autoritzacions governamentals, després passar tot un seguit d'hores (nit inclosa) en aguait incòmodes sense bany, resistint temperatures baixes, són aguait que han estat instal·lats abans que els galls arribin al cantader, d'aquesta manera, formen part del teixit arbustiu del bosc. I sobretot estar en un silenci absolut, cal passar completament desapercebut. ■

Text i fotografies: Edgar Madrenyes

Thermal Imaging for Wildlife Applications. A Practical Guide To a Technical Subject. KAYLEIGH FAWCETT WILLIAMS. Editorial: Pelagic Publishing, 2023. 176 pàgines.

Renaturalització a Manresa

Un món Immens. Els sentits dels animals ens revelen els regnes ocults que ens envolten. Ed Yong. Editorial: Cossetània, 2024. 512 pàgines.

Fins ara, hem dirigit els esforços en favor de la natura gairebé sistemàticament a la conservació d'allò que existeix, que considerem valuós i que està en perill de desaparició sota l'omnipresent presència i cobdícia humanes. Les campanyes «Salvem...», la protecció d'espais naturals i les llistes d'espècies protegides en són exemples clars. El *Natura, ús o abús. Llibre Blanc de la Gestió de la Natura als Països Catalans*, del qual la gent de la ICHN tant ens enorgullem, va ser l'inici l'any 1976 d'aquest enfocament proteccionista de la natura a tot l'àmbit català.

Mostra testimoni del paviment a l'aparcament de l'antiga discoteca, a can Poc Oli

Els dubtes sorgeixen, però a la pràctica quan cal delimitar exactament i posar-se d'acord sobre allò que s'ha de preservar –quins ecosistemes, quines espècies, quins paisatges, on...– d'una natura poc o molt canviant i que arrossega segles d'intervenció humana molt intensa. A més, l'acció proteccionista reactiva, tan necessària per evitar pèrdues irreparables, no sol ser suficient per revertir les destrosses infringides.

Accions de renaturalització o *rewilding* que restableixin les condicions perquè la natura engegui els seus processos i recuperi terreny perdut poden ser més efectives i gratificants. A Catalunya, la majoria d'accions de renaturalització han tingut per objectiu la creació o la restauració de zones humides; a la comarca de Bages són els casos de l'**àrea humida de la Corbatera (Sallent)**, l'**aiguamoll de la Bòbila (Santpedor)**, l'**aiguamoll de les Torres (Sant Joan de Vilatorrada)** i el **meandre del Llobregat a Castellbell** i, a la del Moianès, podria ser algun dia la recuperació de l'**antic estany al municipi de l'Estany**. Però l'enfocament de la renaturalització s'ha d'estendre molt més enllà de l'àmbit de les zones humides, per tornar a la natura allò que se li havia arrabassat d'espais que amb els anys han quedat en desús, abandonats en mal estat.

Durant els mesos de gener i febrer d'enguany, la regidoria d'Acció Climàtica de l'Ajuntament de Manresa ha portat a terme dues obres de renaturalització que, per la seva envergadura i pel precedent que poden establir a les administracions locals, mereixen que en deixem constància: la **retirada del paviment de l'aparcament de**

l'antiga discoteca a la finca de can Poc Oli i l'**eliminació de canyes de la riba esquerra del Cardener** fins precisament a can Poc Oli. Ambdues accions s'havien discutit i acordat en reunions amb entitats interessades en l'**Anella Verda de Manresa** en las quals participa la ICHN-Bages, i han estat possibles gràcies al finançament amb fons europeus Next Generation. Parlem d'accions de renaturalització, però podríem referir-nos-hi també com accions de «desartificialització» o en els termes més populars de fer endreça o fer neteja.

La retirada del paviment de l'aparcament de l'antiga discoteca a la finca de can Poc Oli. L'Ajuntament de Manresa s'ha proposat la renaturalització de la finca de can Poc Oli on hi havia hagut la macrodiscoteca Pont Aeri, prop de la confluència de la riera de Rajadell amb el riu Cardener, que va tancar l'any 2001. Després d'una sèrie d'embolics econòmics i legals, la propietat de la finca ha quedat en mans de l'Ajuntament de Manresa.

Jordi Palau, l'autor del llibre *Rewilding Iberia*, va redactar el projecte inicial que traça les línies mestres del projecte de renaturalització de la finca de can Poc Oli. La primera fita és l'inventari de la biodiversitat de la finca, a càrrec d'experts i col·laboradors entre els quals Florenci Vallès de la delegació del Bages de la ICHN lidera la relació florística, i Jordi Dantart de la Societat Catalana de Lepidopterologia, la llista de papallones presents. Les primeres grans actuacions materials van consistir en la neteja de deixalles, amb la participació de voluntariat. El setembre del 2022 es va enderrocar una resclosa que aturava la riera de Rajadell.

La discoteca tenia una extensa superfície pavimentada amb asfalt, d'uns 10.000 m², per aparcament. Durant les dues dècades llargues des del tancament de la discoteca han nascut pollancre i pins pinyers a les juntes d'aquest paviment, que els propis arbres han anat engrandint. Una mostra d'aquest paviment ja colonitzat per arbres es manté com a testimoni comparatiu a la part contigua al costat est de l'edifici. Aquest mes de gener s'ha aixecat i enretirat el paviment asfàltic de la resta de l'antiga zona d'aparcament

Àrea d'aparcament de l'antiga discoteca després d'haver-ne tret el paviment asfàltic, a can Poc Oli

per permetre-li la colonització completa de la vegetació. El condicionament d'aquest terreny ha de seguir amb una llaurada, mentre es planteja una sembra de plantes herbàcies per facilitar la conversió en prat i l'enriquiment d'una terra inicialment sense cap estructura edàfica.

L'enderroc de l'edifici de la discoteca és desitjat, però pendent de l'obtenció del finançament.

Eliminació de canyes a la vora del Cardener, a Manresa. Aquest febrer, l'Ajuntament de Manresa ha fet eliminar les canyes de la riba esquerra del riu Cardener, al tram de 3 km que va des del pont de Sant Francesc, al centre urbà, fins a la passera per a vianants i ciclistes que travessa el riu a can Poc Oli, abastant una àrea d'uns 24.000 m². Els treballs d'eliminació de canyes s'han realitzat fonamentalment a l'entorn del tram inicial comú dels itineraris de natura de l'Anella Verda de Manresa M4 i M9, respectivament «**Del Cardener al Llobregat**» i «**Els Comtals i serra de Montlleó**», que ressegueix la vora del Cardener per sota del barri de Sant Pau i de les fàbriques Vermella i Blanca des del Pont Vell fins a la passera de can Poc Oli. Primer s'han tallat i retirat les canyes, després s'han tret amb excavadora els seus rizomes subterranis que s'han triturat a mida centimètrica per evitar la rebrotada. A les àrees d'on s'ha eliminat el canyar s'hi plantaran gatells, sargues, saüquers i tamarius, els arbustos o arbres petits que, malgrat ser característics del bosc de ribera, són escassos o absents al lloc. És d'esperar que els àlbers i els freixes de fulla petita, les espècies d'arbre més grans del bosc de ribera que sí que n'hi ha

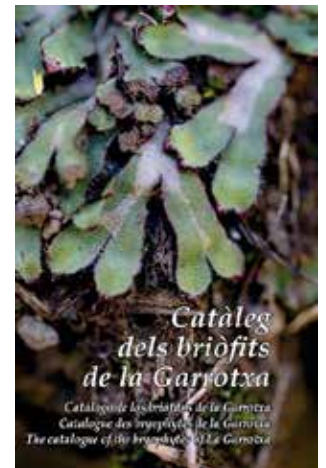
a prop, colonitzin pels seus mitjans aquestes àrees obertes de nou. Hi ha el compromís de mantenir l'atenció a l'evolució de la vegetació de les àrees d'on s'ha retirat el canyar, i d'actuar en conseqüència.

Amb l'acció dràstica d'eliminació dels extensos canyars gairebé monoespècífics es pretén acabar amb la necessitat de manteniment molt sovintejat per deixar obert el pas del camí vora el riu que les canyes tendien a tancar, facilitar l'extensió del bosc de ribera del Cardener a Manresa, millorar-ne la qualitat, i obrir la vista al riu per fer més agradable aquesta ruta per caminants que tan popular ha esdevingut des de la construcció de la passera de can Poc Oli.

Queda pendent la construcció del nou col·lector de salmorres justament per aquest tram de riba del Cardener. Ai, la conca del Cardener i el Llobregat permanentment sotmesa a la mineria de potassa! Esperem que les obres pel nou col·lector siguin curoses, refacin tot allò que malmetin i que no hi hagin més vessaments de salmorra. ■

Àrea potencial del bosc de ribera del riu Cardener després d'haver eliminat el canyar

Catàleg dels briòfits de la Garrotxa. MIQUEL JOVER i XAVIER OLIVER. ICHN, 2023. 254 pàgines.

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

El safari fotogràfic

El 30 de novembre passat es va celebrar la XC sessió de la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura (SCFN) a la seu de l'IEC. És la primera vegada que es tractava aquest tema i es va convocar a quatre experts perquè cadascú donés la seva visió: Toni Espadas, Albert Masó, Octavian Nedeia i Gerald Barraud.

Primer l'Albert va fer una explicació de les característiques generals d'aquesta modalitat de «captar la fauna salvatge», com indica el subtítol de la conferència. Indica el material fotogràfic imprescindible, els vehicles més adequats, els procediments d'aproximació, les tècniques fotogràfiques, les espècies més habituals, precaucions, etc.

A continuació, en Toni va explicar la seva dilatada experiència en tots els safaris que ha fet a Àfrica, projectant imatges sobre tot d'Uganda i Gabon, un dels països en els quals és pioner de fer safaris fotogràfics. Després Octavian va descriure amb gran minuciositat les seves prospeccions al Chobe (Botswana i Zimbabwe), a Malawi i a Zambia, uns destins poc habituals.

En el seu torn, en Gerald va parlar de la gran migració, és a dir, els desplaçaments que fan els nyus i altres herbívors per la vall del Rift, que és la major concentració de grans mamífers del món. Les imatges del pas que fan del riu Mara de Tanzània a Kènia són espectaculars. Finalment, l'Albert va exemplificar el que havia explicat al principi amb reportatges fotogràfics de dos tipus de

Una mirada botànica pels camins de Setcases. Diversos autors. ICHN, 2023. 504 pàgines.

El Mundo en invierno. Bernd Heinrich. Editorial: Cabra-me, 2024. 452 pàgines.

safaris: el de campament únic (Masai Mara, a Kènia) i el safari en ruta (pel desert de Namíbia).

Amb les nombroses imatges projectades ens vam fer una idea completa de totes aquestes

modalitats de la fotografia en els safaris. En acabar la sessió, es van fer moltes preguntes perquè el tema va despertar força interès. Els conferencians van remarcar la importància de respectar la fauna en totes les accions que es facin, una norma sagrada. ■

El gall fer al pirineu

El 3 de febrer passat es va celebrar a Brunyola (La Selva) la XCI sessió de la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura (SCFN) preparada conjuntament amb l'entitat germana Montphoto, que organitza el concurs de fotografia de natura internacional més reconegut i prestigiós dels que es fan al país. Cada octubre fa un festival a Lloret de Mar, on ens reunim fotògrafs de muntanya i natura d'arreu del món, com va explicar el seu president, Paco Membrives, qui va afegir que estàvem a la segona trobada de la recentment creada «Comunitat Montphoto», que reuneix a tots els seguidors que volen recolzar el concurs de manera especial.

Després de l'assemblea d'aquesta comunitat, Edgar Madrenys, que molt amablement ha contribuït amb un article en aquest NOTÍCIES, va impartir la conferència «Els últims galls del Pirineu». Ens va relatar amb tot luxe de detalls el seu projecte durant els darrers deu anys. Com ell mateix va expressar: «El gall de bosc és una espècie única, no n'hi ha cap d'altra que se li assembli, una relíquia de l'era glacial que encara habita als nostres boscos. Durant aquesta presentació mostraré algunes de les imatges que he realitzat en els darrers deu anys amagat en un petit aguait

al cor dels Pirineus i el que m'empenta a treballar per mostrar el patrimoni natural que tenim a tocar de casa».

Edgar Madrenys en plena conferència
Foto: Albert Masó

Però no solament vam gaudir de les fotos úniques que va projectar, sinó també de les explicacions del comportament d'aquesta rara au, de la seva ecologia, de la millor forma de protegir-la, etc., etc. Després es va obrir un interessant col·loqui entre tots els assistents, que en total van ser una seixantena. A continuació vàrem fer el vermut i la calçotada de germanor, a la qual assistiren més de mig centenar de persones entre socis i acompanyants. ■

Foto del grup. Foto: Jordi Triadó

Societats adherides

Societat Catalana d'Herpetologia

Neix el SACC, el projecte de ciència ciutadana per estudiar les poblacions d'amfibis.

La Societat Catalana d'Herpetologia, amb el suport de la Generalitat de Catalunya, acaba d'iniciar el Seguiment d'Amfibis Comuns de Catalunya (SACC). Es tracta d'un nou projecte de monitoratge d'amfibis basat en la ciència ciutadana i que aquest 2024 s'obre a tots els públics.

El SACC sorgeix de la necessitat de crear un marc de treball extens i sòlid de seguiment de les poblacions d'amfibis de Catalunya per tal de conèixer-ne les tendències poblacionals a mitjà i llarg termini. Com demostren multitud d'estudis, els amfibis són un dels grups faunístics més amenaçats del planeta i les amenaces que planen sobre la seva conservació són molt diverses. Una de les principals necessitats per a conservar-los és

saber el més bé possible sota quines condicions es troben, per poder actuar per contrarestar el seu declivi.

A part de l'evident poder de sensibilització i increment del coneixement general envers els amfibis, l'objectiu últim del SACC és el d'aconseguir prou múscul participatiu a tot el territori per disposar d'informació periòdica que permeti millorar l'avaluació de l'estat del medi natural; així com estudiar l'impacte de les polítiques de conservació de Catalunya a través dels indicadors que inclou l'Estratègia del Patrimoni Natural i la Biodiversitat de Catalunya 2030.

Ajudant en aquest seguiment estaràs posant el teu gra de sorra per millorar l'efectivitat en la conservació d'aquest grup d'animals que probablement t'agradi, t'interessi o t'encanti. Si vols descobrir quins amfibis tens a prop d'on vius i t'interessa col·laborar en la conservació dels amfibis mitjançant l'aportació de dades sobre les seves poblacions, aquest és el teu projecte.

Segueix el projecte a les xarxes amb [@amfibiscat](#). Consulta com participar i més informació al [web de la SCH](#).

Sterna, la revista, núm. 28. Desembre 2023 – març 2024. 46 pàgines.

Centre d'Estudis de la Natura del Barcelonès Nord

Us fem arribar la notícia de la publicació del butlletí número 35 (2024) del Centre d'Estudis de la Natura del Barcelonès Nord.

Al seu interior trobareu articles sobre els següents àmbits:

Botànica: Josep Maria Panareda Clopeš.

Entomologia (Coleòpters): José Manuel Diéguez Fernández.

Entomologia (Neuròpters): José Manuel Diéguez Fernández i Sergi Trócoli.

Espeleologia: Josep González Silvestre.

Malacologia: Eva Casassas, Queralt Altimiras, Margot Bosch i Jacint Altimiras.

Paleontologia: Joaquín Segura Collado, Vicent Gual Ortí i Enric Forner Valls.

Ornitologia: José Manuel Diéguez Fernández.

Zoobotànica: Eva Casassas, Jacint Altimiras i Francesc Manent.

SUMARI	
EDITORIAL	1
J. MEMORIAS	1
MANEL TOMÁS BERNAL	1
ANTONI PIETRI DEULOUEU	1
BOTÀNICA	
JOSIP MARIA PANAREDA CLOPESÉ	1
Flora de Sant Colom, comunitat, cartografia i mapa recent	
ENTOMOLOGIA - COLEÒPTERS	
JOSÉ MANUEL DIÉGUEZ FERNÁNDEZ	19
Primera etapa per a Catalunya de <i>Melolontha (Melolontha) ascriptipes</i> Fw, 1896 i col·lecció provincial de Catalunya (Catalunya)	
JOSÉ MANUEL DIÉGUEZ FERNÁNDEZ	40
Col·lecció provincial de Catalunya (Catalunya)	
ENTOMOLOGIA - NEURÒPTERS	
JOSÉ MANUEL DIÉGUEZ FERNÁNDEZ & SERGI TRÓCOLI	18
Primeres dades sobre els <i>Stenopteryx</i> del Parc Natural de Sant Lluís, del Mont i Serra de l'Obac (Barcelona, Catalunya)	
EPELEOLOGIA	
JOSIP GONZÁLEZ I SILVESTRE	41
La Font de l'Abreujador de Chella (Vallès Occidental, Sant Lluís de Mar, in Memoriam)	
MALACOLOGIA	
EVA CASASSAS, QUERALT ALTIMIRAS, MARGOT BOSCH & JACINT ALTIMIRAS	73
Noves dades sobre la distribució de <i>Trochodonta constricta</i> (Boschi, 1906) (Gastropoda: Trochodontidae) a la península Ibèrica	
PALEONTOLOGIA	
JOAQUÍN SEGURA COLLADO, VICENT GUAL I ORTÍ & ENRIC FORNER I VALLS	79
Alguns questionaris sobre l'entomologia d'interès general (Entomofauna, Ectoparàsits, l'Espècie d'Ornament del Rey dels Països)	
ORITOLÒGIA	
JOSÉ MANUEL DIÉGUEZ FERNÁNDEZ	93
Contribució al coneixement dels ocells de la Vall de l'Obac (Serra de Mar, Barcelonès)	
ZOOBOTÀNICA	
EVA CASASSAS, JACINT ALTIMIRAS & FRANCESC MANENT	103
Noves poblacions de plantes i fongs de la comunitat de l'Alt Urgell	

Novetats editorials

«38 dies amb els gavians de les Medes», de Marc Bosch

Aquest llibre, editat per Cossetània, és un dietari escrit per l'autor durant la seva primera campanya de mostreig a les Illes Medes, l'any 1992. L'objectiu de la campanya era recollir dades sobre els gavians que criaven a la zona emergida (en el que era la colònia més gran de l'espècie en tot el món) i això implicava passar una temporada llarga en aquell indret tan particular. Conscient

d'això, l'autor va decidir escriure el dietari, amb la intenció de recollir les experiències i emocions que anés tenint mentre hi fos. Dia a dia, les pàgines del dietari s'omplen de les petites descobertes que l'autor, acompanyat per diferents col·laboradors, anava fent de molts dels tresors d'aquelles illes; uns tresors que sovint no queden a l'abast de qui les visita de forma esporàdica. Així, aparei-

(Continua)

xen descripcions sobre diversos instants del procés reproductor dels gavians, com ara les còpules, els *displays* comunicatius, les eclusions o el canibalisme de polls. També hi ha narracions sobre altres ocells i de com es van creuar en la seva vida durant l'estada a les Medes, com per exemple la colònia de martinets (descoberta casualment) o les gralles, en especial una (en Baldrick) amb la qual van conèixer uns dies. D'altres passatges fan referència a encontres més o menys afortunats amb altres animals, com ara escarabats pudents i ratolins comuns. Les comunitats vegetals també tenen el seu espai en el llibre, amb una descripció de les plantes més rellevants o l'esclat de colors que es dona quan es concentra la seva floració. I els indrets més emblemàtics de l'arxipèlag o el paisatge, amb la vista des del balcó de la torreta del far («no crec que pugui existir al món cap balcó amb una vista millor que aquesta»). A més, hi ha cabuda per vivències molt diverses que fan referència, entre altres coses, a la vida en el far, la convivència, l'aïllament, les trobades amb visitants o les jornades amb tramuntana. El llibre també inclou moments durs i de molt patiment, amb la realització del descastament de la colònia de gavians per part de la Direcció General de Medi Natural, que va comportar el sacrifici de milers d'exemplars. El dietari és la mirada d'un jove acabat de llicenciar que creia que no hi havia res més interessant que la seva

recerca, que volia conèixer tot el que l'envoltava i que cada dia s'anava amarat del que li mostraven les Medes. En acabar, hi ha un epíleg on s'explica com han canviat les coses des d'aquella campanya de mostreig. Es comenta l'estat actual de les principals comunitats animals i vegetals de l'arxipèlag i què se n'ha fet dels diferents protagonistes que apareixen al dietari. A més, s'inclou una reflexió sobre la gestió dels gavians al nostre país. Al final del llibre hi ha un breu espai sobre els fruits d'aquella estada (i d'altres) a les Medes, fent-se esment de les principals publicacions científiques i divulgatives de la recerca duta a terme des de llavors. La temàtica d'aquestes publicacions inclou aspectes diversos de l'ecologia dels gavians, com l'alimentació, els efectes dels seus atacs sobre altres ocells, el seu paper com a dispersors de bacteris patògens, els efectes de diversos paràsits dels gavians (intestinals, sanguinis i ectoparàsits) en la seva condició física, les conseqüències del descastament de la colònia, la seva dinàmica poblacional i la seva dispersió, la variació dels seus principals paràmetres reproductors, la selecció de l'hàbitat de cria o la seva activitat diària. Un dels principals valors que té el llibre és que, per la forma com està escrit, pot anar adreçat a un públic molt ampli, no tan sols a persones de l'àmbit naturalista o científic. Per això, pot resultar molt útil per acostar una mica els gavians i les Medes a un nombre molt gran de lectors. ■

Activitats amb altres entitats

XX Jornada Anual CREAM-SCB-ICHN

El 25 de gener passat es va dur a terme, a la seu de l'IEC, la XX jornada anual CREAM-SCB-ICHN, que en aquesta ocasió va dur per nom «Vint anys de recerca en la gestió ambiental». A diferència de les jornades dels últims anys, en què es mostraven els darrers avenços en recerca ambiental, enguany s'ha

volgut fer una retrospectiva de la feina feta. Les diferents ponències han versat sobre: polítiques i gestió ambiental, el binomi recerca-gestió, la funció de l'observatori del patrimoni natural o la recerca en espais naturals protegits. La contribució de la ICHN va versar sobre la importància de la recerca

Spira. Revista de l'Associació Catalana de Malacologia, vol. 9, núm. 2 Desembre de 2023.

(Continua)

naturalista lligada a la participació ciutadana i la gestió ambiental que se'n deriva, ponència que va dur a terme el nostre company Xavier Oliver. A la taula rodona que tancava la Jornada la ICHN hi va ser representada

per Jordina Belmonte. Va ser una jornada interessant i participativa, que va promoure la reflexió sobre la feina feta i la necessitat urgent de trobar bones solucions davant els reptes ambientals que tenim al davant. ■

XIV Olimpíada de Biologia de Catalunya (XIV OBC 2024)

Un any més, i per catorzè any consecutiu, durant el mes de febrer s'han celebrat les proves de l'Olimpíada de Biologia de Catalunya (OBC) i la ICHN ha participat en la seva preparació. L'objectiu de l'OBC és incentivar l'interès dels estudiants de batxillerat en l'estudi de la biologia i reconèixer públicament el seu esforç i els del professorat que els engresca i prepara.

El dissabte 3 de febrer, 288 estudiants de 85 centres educatius varen fer la prova teòrica, simultàniament a les 5 subseus territorials: UAB, UdG, UdL, URV i UVic-UCC. Els 20 estudiants amb les millors puntuacions varen fer la prova pràctica a la Facultat de Biociències de la UAB el dimecres 7 de febrer. I les puntuacions del conjunt de proves realitzades va determinar els 14 estudiants que rebrien medalla de bronze, els 3 que serien distingits amb medalla de plata i els 3 premiats amb medalla d'or. Podeu consultar tots els resultats al web de l'OBC i del CBC.

El lliurament de medalles va tenir lloc a la Sala Prat de la Riba de l'IEC el divendres 23 de febrer a les 6 de la tarda, en sessió mixta, allora presencial i retransmesa per zoom.

Els 6 millors classificats, citats en ordre decreixent de les puntuacions aconseguides, són: Adrià Uriol Alaiz (FEP Tecla Sala, l'Hospitalet de Llobregat), Ona Navarro Roca (Escola Sant Gervasi, Mollet del Vallès), Gabriel Molero Suero (Escola Montagut, Vilafranca del Penedès), Aleix Biel Estarlich Pimàs (Institut Els Tres Turons, Arenys de Mar), Daniel Rodríguez Adell

(FEP Tecla Sala, l'Hospitalet de Llobregat) i Ignacio Ortega González-Anta (Col·legi Reial Monestir de Santa Isabel, Barcelona).

D'aquests estudiants, els 5 amb millor puntuació participaran, convidats per l'organització de l'OBC, junt amb els finalistes de les altres 16 comunitats autònomes i les 2 ciutats autònomes, a la XIX Olimpíada Espanyola de Biologia (XIX OEB) que enguany es farà a València, del 18 al 21 d'abril de 2024. Els desitgem molta sort i encerts!

Des de la ICHN felicitem no només estudiants distingits amb medalla sinó a tots els que han participat en la XIV OBC, pel seu interès en una matèria tan interessant i fonamental com és la biologia. I fem arribar també la nostra felicitació i agraïment a totes les persones (professorat, família, amistos) que han contribuït a desenvolupar l'interès d'aquests joves per la biologia. Recordeu que si el vostre interès s'escau dins l'àmbit de la història natural (botànica, ecologia, geologia, zoologia), compteu amb la ICHN per a mantenir-vos al dia i participar en el reguitzell d'activitats que desenvolupem.

Si ets soci de la ICHN i t'agradaria implicar-te en aquest procés i/o en el de l'ensenyament de les ciències naturals a l'ensenyament a primària i secundària, envia un missatge a la [Secretaria de la ICHN](#) amb el tema «Ensenyament Ciències Naturals» i contactarem amb tu. Estem començant a constituir un grup nou de treball en aquest àmbit i quants més serem millor ho podrem fer. ■

Reserva de Musgo. Una Història Natural y Cultural.
ROBIN WALL KIMMERER.
Editorial: Capitán Swing, 2024.

Estudiants de la XIV OBC distingits amb medalla, a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, 23 de febrer de 2024.

Vols rebre el NOTÍCIES més aviat, en color i amb enllaços als documents anunciats?

Contacta amb la Secretaria de la Institució (ichn@iec.cat) i demana la versió en format pdf!

Les xarxes socials de la ICHN

Seguiu les novetats relacionades amb les activitats de la ICHN a [Twitter](#), [Facebook](#), [Instagram](#) i al canal [Youtube](#).

Amb el suport de

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural

fundada el 1899

ICHN

Institució Catalana d'Història Natural

Filial de l'Institut d'Estudis Catalans

Redacció: ICHN
C. del Carme, 47
08001 Barcelona
Tel. 933 248 582
Fax 932 701 180
A/e: ichn@iec.cat
A/I: <http://ichn.iec.cat>

Imprimeix: IMPREMTA BADIA, SL
ISSN (ed. electrònica): 2339-5672
ISSN (Ed. impresa): 1135-8815
Maqueta: Albert Beltran
Dipòsit Legal: B.39829-1995

Legislació

Catalunya

ACORD GOV/17/2024, de 16 de gener, pel qual s'estableix el **règim de cabals mínims circulants en situació d'emergència per sequera** en determinats trams fluvials del districte de conca fluvial de Catalunya. DOGC núm. 9082 de 18 de gener de 2024.

EDICTE de 12 de gener de 2024, sobre un acord de la Comissió de Territori de Catalunya referent al **Pla director urbanístic de revisió dels sòls no sostenibles de Malgrat de Mar a Alcanar**. DOGC núm. 9083 de 19 de gener de 2024.

Illes Balears

Decret 91/2023, de 15 de desembre, pel qual **es regula la pesca marítima i el marisqueig a les zones que integren la xarxa ecològica europea Natura 2000** declarades per la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i es modifiquen el Decret 22/2016, de 22 d'abril, el Decret 22/2018, de 6 de juliol, el Decret 55/2022, de 19 de desembre i el Decret 19/2019, de 15 de març. BOIB núm. 170 de 16 de desembre de 2023. ■

Agenda

Grup de treball Societat Catalana de Fotògrafs de Natura

Del 2 al 24 de març de 2024, al Museu-Arxiu de Vilassar de Dalt (carrer del Marquès de Barberà, 9) es podrà veure l'exposició: «**Textures. El món invisible a través de la macro**», organitzada per la Societat Catalana de Fotògrafs de Natura (SCFN) de la ICHN.

Es tracta de 35 imatges de gran format fetes amb tècniques d'alta macro d'estudi, de manera que permet observar els detalls «invisibles» que no es poden apreciar a simple vista, com ara les escames que proporcionen tots els dibuixos de les ales de les papalloses.

Han col·laborat en la redacció d'aquest NOTÍCIES:

Jordi Badia, Jordina Belmonte, Alejandro Garcia (SCH), CENBN, Josep Germain, Edgar Madrenys, Albert Masó, Xavier Soler i Florenci Vallès.